

2. *Арабська романтична проза XIX – XX століть // Переклад з арабського. – Л.: Художественна література, 1981. – С. 319.*
3. *Богданова І. М. Етапи розвитку педагогічної думки в Україні // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 1997. – Вип. 10-11.*
4. *Всходний альманах // Сб. – М.: Гос. изд. худ. лит., 1957. – Вип. 1.*
5. *Всходний альманах // Сб. – М.: Художественна література, 1984. – Вип. 12.*
6. *Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди. – К.: Рад. школа, 1972.*
7. *Поданикін С. О., Роговин М. Д. До джерел вищої освіти // Від Вишньовського до Сковороди. – К.: Наук. думка, 1972.*
8. *Резван Р. Життя Рамакришны. Життя Вивекананды. – К.: Изд. Україна, 1991.*
9. *Сухомлинський В. С. Серце віддаю дітям. – К.: Наук. думка, 1968.*
10. *Шагивин М. Собр. соч. – В 9 т. – Т. 9. // Работы о музыке. – М.: Худ. лит., 1975. – С. 514.*

СВІТ ЖИТТЄВОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Шевченко І. В.,

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. В статті розглядається світ життєвої культури як форма і спосіб втілення цінності, сенсу і значення в життєвій світі вчителя музики, визначаються місце і роль музики в світі життєвої культури вчителя-музиканта.

Ключові слова. культура, світ життєвої культури, вчитель музики, музика.

Анотація. Шевченко І.В. Мир життєвої культури учителя музики. В статті розглядається мир життєвої культури як форма і спосіб втілення цінності, сенсу і значення в життєвій світі вчителя музики, визначаються місце і роль музики в світі життєвої культури учителя-музиканта.

Ключевые слова. культура, мир життєвої культури, учитель музыки, музыка.

Annotation. Shevchenko I.V. The world of life's culture of music teacher. In article the world of life's culture as the form and way of incarnation of value, sense and meaning in life's world of music teacher is considered. The place and role of music in the world of life's culture of teacher-musician are defined.

Key words: culture, world of life's culture, music teacher, and music.

Постановка проблеми. Культура є основою змісту педагогічної освіти і виховання, єдиною адекватною формою і способом розвитку, самовизначення та самовираження особистості вчителя. Адже саме рівень культури визначає його предметну діяльність, свідомість, мислення, почуття, норми і вчинки, мораль, цінності та ідеали, ставлення до світу, природи, людини і життя в цілому. Лише культурно розвинена особистість вчителя здатна виконувати людинотворчі, людиноформуючі функції, виховувати майбутні покоління як освічених, духовно зрілих та соціально активних громадян, спроможних до самоздійснення та самовдосконалення, забезпечуючи людську гідність й

покращуючи людську суть, поза якими неможливі цільність і цілісність людського життя, відчуття його повноти, радість, щастя, творчість і свобода.

Аналіз досліджень та публікацій. Поняття "культура", як відомо, налічує сьогодні сотні визначень, безліч похідних та додаткових дефініцій, жодне з яких не увійшло в науковий обіг як загальноприйняте. Проте в сучасній теорії культури, філософії, мистецтвознавстві та педагогіці широко застосовуються різноманітні змістовні конструкції культурологічного. Серед них поняття: "художня культура" та "професійна культура", "педагогічна культура" та "художньо-педагогічна культура", "інтелектуальна культура", "естетична культура" та ін.

Передбачаючи той чи інший підхід до розуміння культури і відрізняючись за змістом, що вкладається в кожне з них, тим не менше, є певна риса, яка ці поняття поєднує між собою. Спільним у наведених визначеннях, на наш погляд, є те, що по суті всі вони постають окремими випадками такого складного, багатомірного й неоднозначного феномена людського життя як культура і виявляють себе лише в деякій окремій формі діяльності. Отже, існує той культурний "простір", який певним чином їх поєднує, визначає, впливає тощо, з одного боку, а з іншого, – вбирає в себе найбільш характерні, сутнісні, визначальні риси кожного з вищеназваних різновидів.

Означений "культурний простір" тільки-но починає осмислюватися сучасною науковою думкою, поступово окреслюючи свої категоріально-понятійні форми. Тому теоретичним підґрунтям даного дослідження стали роботи філософів, соціологів, психологів, культурологів, мистецтвознавців та освітян, які так або інакше пов'язані з культурологічними модифікаціями загальної світознавчої проблеми "людина – світ людини" (К. Абульханова-Славська, Г. Батищев, М. Бахтін, В. Біблер, М. Бубер, В. Гринькова, В. Іванов, Е. Крупник, А. Моль, Л. Рапацька, О. Рудницька, Л. Столович, Р. Тельчарова, Т. Титаренко, Л. Храмова, Е. Фромм, М. Шелер та ін.).

Основна мета статті полягає в усвідомленні потреби, необхідності й доцільності розгляду світу життєвої культури як форми і способу втілення цінності, сенсу і значення в життєвий світ вчителя музики, що сприяє розумінню його унікальності й неповторності, відчуттю привабливості і краси.

Результати дослідження. Залучена до обігу життя, людина приречена й на його творення, отже, на логіку вибору, обираючи смисли, спрямованість та зміст світу свого життя на основі ідеалів і цінностей культури, спираючись як на свій, так і на "інший" життєвий досвід. Тому в життєтворчому контексті культура та її артикуляції – основа, умова, спосіб і процес побудови життєвого світу, в ході якого людина "пропускає" крізь себе всю буттєву реальність. Побудова життєвого світу людини пов'язується з культурою найближчого до цього світу соціуму, в котрій асимільовані і історично різночасові, й ментально різнохарактерні пласти і форми культур інших соціумів.

В такому розумінні життєвий світ людини полікультурний. Він є "живий" організм, спроможний оволодівати всіма "мовами" культури і в національно-етнічному, і в духовно-видовому, і загальносвітовому контексті. Укорінений в сьогоденні, одночасно вміщувати минулі системи та фантазії про майбутнє. Все це входить в "культурний простір" людського буття, в ньому здійснюється, "накопичується" й "знімається" як соціокультурний досвід, як вироблення та відшліфовування найбільш значущих цінностей, що опосередковують у собі в тій чи іншій мірі історичну культуру людства.

Однак, існуюча, так би мовити, "сама по собі" культура, разом з тим, дана людині лише настільки, наскільки вона вже перетворена в предмет, матеріал та засіб упорядкування її життя. З цієї точки зору, культура не "анонімний" (Х. Ортега-і-Гассет), а персоніфікований предикат людського буття, організуюча життєвий світ індивідуалізована сутність, особистий здобуток, внутрішня потреба й цільовідповідність людини. Тобто, це певний "локальний" спосіб буття людей (Є. Бистрицький), їх, так звана, "повсякденна" культура, яку

люди змогли, зуміли, встигли і, безумовно, захотіли “взяти для себе особисто” з усієї світової культурної спадщини. Отже, справжнього життєтворчого, життєупоряджувального змісту культура набуває лише став необхідною складовою життєвого світу людини.

Необхідність усвідомлення подібного культурного життєвого простору є сенс представити “світом життєвої культури” людини і соціуму як конкретно-історичної форми життєвої інтерпретації смислів, норм, ідеалів й цінностей культури. Світ життєвої культури – це світ уявлень людей про можливу багатомірність життєвих світів, про проєктивність та втілення цілей, цінностей, ідей, ідеалів, значень і смислів культури у модифікаціях життєвих світів. Отже, перш за все, це ціннісне сприйняття людиною буття світу, соціуму, власного життєвого світу й світу культури.

Цілком зрозуміло, що світ життєвої культури вчителя багато в чому залежить від його професійної приналежності, отже, від “професійної культури” – професійного становлення особистості, професійного мислення, професійної майстерності тощо. Адже саме професійна культура як певний ступінь розвитку здібностей, знань, умінь, навичок особистості в конкретній сфері об’єктивної діяльності та її результатах скеровує оцінне ставлення до різних аспектів професійної діяльності, забезпечує її духовне зростання, самореалізацію та самоствердження у професійній діяльності [6, 14-16].

Формування професійної культури пов’язується з професійним становленням та самостійними кроками у період навчання і забезпечується безперервністю освіти протягом всього життя, закладаючи в світ життєвої культури особистості вчителя механізми самопізнання й самовдосконалення. Для вчителя музики професійна культура починається зі стану зачарованості музикою й почуття любові до неї. Вищим же проявом професійної культури вчителя музики є художньо-педагогічна творчість та її результати, де досягається певний рівень свободи й самодостатності, визначаються мета, напрями та способи досягнення вершин творчості, спрямовується вектор подальшого професійного розвитку. Світ життєвої культури вчителя-

музиканта має свою власну структуру, складовими якої є світ мови, традиції і моралі, науки і мистецтва (музики), освіти, творчості та спілкування. Цілком зрозуміло – музиці в ньому належить особливе місце.

Музика, як відомо, специфікована звуками-символами, де звук не стільки “підручний”, “допоміжний засіб музичної побудови”, скільки “самодостатнє явище” [3, 107], що втілює своєрідну об’єктивізацію соціокультурного комплексу “вслуховувань” й “вчувань” в буття (М. Гайдеггер) у вигляді осмислених, індивідуально оформлених й художньо-цінних ритмів, звучностей, звучань-значень (Б. Асаф’єв). При цьому звуки постають і “видотворчими елементами”, “різновидами відображення”, й “образами логосу життя”, “співвіднесеністю почуття з логікою”, думками-образами, що забезпечують духовну можливість життя [7, 259-260]. Ця характеристика інтегративна. Вона відображає діалектику множинного і одиничного, загальнолюдського та індивідуального, одвічного й безпосереднього, буттєвого і актуально сущого, гранично складного і абсолютного простого, єдність краси, добра та істини. В цьому відношенні народна пісня, “Бабак” Л. Бетховена або “Полонез” М. Огінського не простіше й не зрозуміліше симфонії В. Моцарта, П. Чайковського чи Д. Шостаковича. Тому будь-який музичний твір є одночасно дещо і просте, і складне, цільне та нероздільне, плинне й споконвічне. Як безпосередній “плин часу” й “кристалізована вічність” (О. Мандельштам) музика більше, ніж інші види мистецтва, спроможна передавати саме відчуття споглядання істинного та неминущого віковичного. Так, “... людина, яка ніколи не думала про нескінченність і ніколи не розуміла нескінченне в світі скінченного, слухаючи музику раптом починає відчувати єдність і повну нероздільність того й іншого, починає про це розмірковувати, починає це переживати” [4, 329].

В унікальні моменти “спілкування” музика “відкриває” людині повноту істини, яка постає в емоційно-чуттєвій формі сприйняття й переживання краси, трансформованої в етичну категорію добра. Мабуть тому краса музики – це підтримуюча доброта й укріплююча істина, її істина – бачення краси і сповненість добром, а її добро – прекрасний і правильний вчинок, діяння.

Ініціюючи “прориви” за межі своєї природи в світ суцього, високого і духовного, музика “захоплює” і “живить”, “зігріває” і “запалює”, “прикрашає” і “увічнює” життєвий світ вчителя музики, відкриваючи тим самим більш піднесену і величну перспективу життя, “логос” його привабливості.

“Творення” життя за допомогою музики є одночасно і відображенням існуючої реальності, і “ескізом іншого світу” (К. Дальхауз) – зображенням “варіантів” життєвих світів як “синтезації” не лише того, “як було”, але й того, “як могло бути” й, навіть, “як має бути”. Спроможність же зображувати життєвий світ у всіх його реальних, можливих і неможливих буттєвостях, по-нашому, завжди є вираженням “прирощення”, “додання”, “репрезентації” буття [1, 305], реальною можливістю його до-упорядження, до-утворення, отже, відкриття нескінченно-можливого шляху професійного зростання вчителя музики в світі культури та життєвої культури.

Втілюючись в форму практики, “доцільної чуттєво-предметної активності” [2, 268] суб’єктів буття, “музична модель” творення життєвого світу практично-доцільно же на нього й впливає. Тобто, феномени музики існують не в деякій ефемерній свідомості, а в практиках взаємодії людей, отже, самому характері життєвого світу, перетворювальному цими практиками. Завдяки їм життєвий світ людини починає втілювати репрезентовані музикою властивості, набувати “нової... абсолютно відмінної від останньої форми існування... ідеальної форми” [2, 256], “істинної форми краси... прекрасної і безсмертної форми й втілення духу” [5, 300-301]. Він перетворюється на світ, сповнений цінності, мети, сенсу і значення.

Висновки та перспективи дослідження. Викладення основної ідеї статті стало можливим на засадах введення у науково-дослідний простір соціокультурної категорії “світ життєвої культури”, аналізу специфіки світу життєвої культури вчителя музики як ціннісного сприйняття буття світу, соціуму, власного життєвого світу й світу культури, визначення місця і ролі музики у ньому. Осмислення світу життєвої культури вчителя, зокрема, вчителя музики є сьогодні, на наш погляд, однією з перспективних проблем

наукового гуманітарного дискурсу як пошук нових технологій підготовки вчителя ХХІ століття, спроможного своєю професійною діяльністю та життєвою позицією активно впливати на процес укорінення культури і духовності в суспільстві.

Література

1. Гадамер Г.Г. Актуальность прекрасного. – М.: Искусство, 1991. – С. 266-336.
2. Ильенков Э.В. Философия и культура. – М.: Политиздат, 1991. – 464 с.
3. Карагытпина М.И. Теория музыкальных культур мира в творчестве Дж. К. Михайлова // Вопросы философии. – 1999. – № 9. – С. 106-109.
4. Лосев А.Ф. Основной вопрос философии музыки // Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. – М.: Политиздат, 1991. – С. 315-335.
5. Лосев А.Ф. Стречение художественного мироощущения // Лосев А.Ф. Форма – Стиль – Выражение. – М.: Мысль, 1995. – С. 297-320.
6. Орлов В.Ф. Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: Монографія / За заг. ред. І.А. Зязюна. – К.: Наукова думка, 2003. – 262 с.
7. Янарас Христос. Нерозривна філософія: Нариси вступу до філософії / Пер. з новогрецької А. Чердаклі та Н. Квіменко. – К.: Основи, 2000. – 314 с.

АМАТОРСЬКИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ КОЛЕКТИВ – ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ.

Шевченко І.Л.

Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка.

Анотація. В статті розглядаються засади діяльності аматорських студентських колективів майбутніх вчителів музики як одна з форм організації художньо-творчої діяльності студентів у процесі фахової підготовки.

Ключові слова. мистецтво, музика, творча діяльність, студенти.

Анотация: Шевченко И.Л. Любительский студенческий коллектив – форма организации художественно-творческой деятельности будущего учителя музыки. В статье рассматриваются основы деятельности любительских студенческих коллективов будущих учителей музыки как одна из форм организации художественно-творческой деятельности студентов в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова. искусство, музыка, творческая деятельность, студенты.

Annotation: Shevchenko I.L. Amateur student's collective - the form of the organization of art - creative activity of the future teacher of music. In articles bases of activity of amateur student's collectives of the future teachers of music as one of forms of the organizations of art - creative activity of students are considered during vocational training.

Key words. art, music, creative activity, students

Постановка проблеми. Успішна діяльність учителя музики неможлива без стійкого інтересу до професії, до мистецтва, без творчого пошуку, самовдосконалення, бажання працювати з дітьми. Формування зазначених